

**Norgemi suliniuteqareernermi malinnaasarneq –
meeqqanik inuusuttunillu sullissinermi inuusuttunut 18-nit
aamma 23-t akornanni ukiulinnut suliniuteqarneq**

Hege Sundt
23. november 2010
Ilulissat

Tulleriiaarineq

1. Norgemi meeqqanik inuusuttunillu sullissineq – aaqqissuus-
saaneq aamma inatsisinut tunngasut
2. Norgemi suliniuteqareernermi malinnaasarnerup
oqaluttuassartaa
3. Inatsisinut tunngasut aamma aaqqissuusaneq
4. Suliniuteqareernermi malinnaasarnermi assigiinngitsunik
suliniuteqarneq
5. Suliniuteqareernermi malinnaariaatsit assigiinngitsut
nangillugit
6. Meeqqanik inuusuttunillu sullissinerup unammillernartui
7. Norgemi ilisimatusarneq

Norge aamma meeqqat inuusuttullu meeqqanik inuusuttunillu sullissisuniit ikiorneqartut amerlassusaat

- Norgemi innuttaasut 5 millioniupput
- Taakkunanit 1 millionit meeraapput
- 46 487 meeqqat inuusuttullu meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit suliniuteqarfigineqarput
- Taakkunanit meeqqat inuusuttullu 14 000 angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimapput (2009 ingerlanerani)

Norgemi meeqqanik inuusuttunillu sullissinerup nanginnera

**Meeqqanik inuusuttunillu sullissineq pillugu inatsit 1992-
meersoq**

www.lovdata.no

Norgemi meeqqanik inuusuttunillu sullissinerup nanginnera

Akisussaaffik kommunip naalagaaffiullu akornanni agguataar-simavoq

- Kommunit ataasiakkaat namminneq meeqqanik inuusuttunillu sullissiveqassapput
- Meeqqanik inuusuttunillu pisortatigoortumik sullissiviit;
 - Meeqqanut-, inuusuttunut- ilaqutariinnullu naalakkersuisoqarfik (Bufetat)
 - Meeqqanut-, naligiisitaanermut- akuliuttitaanissamullu naalakkersuisoqarfik
 - Amtmandi (amt)
 - Naalagaaffiup peqqinnissakkut nakkutilliisoqarfia

Kommunimi meeqqanik inuusuttunillu sullissiviup akisussaaffii

- nalunaarutitik misissuineq
- Misissuinerit pilersissallugit
- pisariaqartitanik suliniuteqarneq (ikiorsiinermik suliniuteqarneq)
- meeqqanik, inuusuttunik isumaginninnikkullu suliat amtmandip ataatsimiititaliaanut saqqummiullugit
- meeqqat inuusuttullu inissinneqarsimasut malinnaavigalugit, angajoqqaavi ilanngullugit
- inuusuttunut 18-nit aamma 23-t akornanni ukiulinnut suliniuteqareernermit malinnaanernik pilersitsineq

Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermi ikiorsiinermik suliniuteqarneq

- Meeqqerivimmi inissaqartitsineq
- Tapersersortimik attaveqarneq
- Angerlarsimaffik pulaarfissaq (oqilisaassineq)
- Aningaasatigut tapersersuineq
- Siunnersuineq aamma ilitsersuineq
- Nakkutilliineq
- Angajoqqaanut tapersersuilluni suliniuteqarneq

Ikiorsiinermik suliniuteqarnerup nanginnera

- Angajoqqaanut meeqqanullu katsorsaavimmi najugaqartitsineq
- Meeqqap pinngitsaaliissutaanngitsumik inissinneqarnera
 - angajoqqaarsiani
 - paaqqinnittarfimmi
 - qimaasutut nunasinianut ukiukitsunut kisimiittunut isumasuisarfiit

Inissiineq - angajoqqaarsiat

- Inissiinerit 85 %-ii angajoqqaarsianut inissiinerusarput
- politikkikkut anguniarneqarpoq, paaqqinnittarfimmut inissiineq siulliutinnagu angajoqqaarsianut inissiisoqartassasoq
- Siullermik naliliisoqassaaq meeqqamut qanigisaasut imaluunniit attavigisartagaasa ilaat angajoqqaarsiaasinnaanersut

Angajoqqaarsiaasartut assigiinngiijaarnerat

- Qanigisatut angajoqqaarsiat
- Angerlarsimaffiit perorsaaviusartut nalinginnaasut

pisortat:

- Angerlarsimaffik upalungaarsimatitaq
- Ilaqutariinnut angerlarsimaffik/ilaqutariit inuusuttut
- Angerlarsimaffik katsorsaaviusartuq

Bufetat – meeqqat inuusuttullu pisortatigut sullinneqarnerat

- Suleqatigiit ilinniarsimasut
- Angajoqqaarsianik sullissineq
- Ilaqutariinnut tapersersuilluni ikiorsiinikkut suliniuteqarneq meeqqanut inuusuttunullu pissusilersornikkut ajornartorsiu-tilinnut (MST, PMTO)
- Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermi paaqqinnittarfiit

**3. Norgemi suliniuteqareernermi malinnaasarnerup
oqaluttuassartaa.**

Suliniuteqareernermi malinnaasarnerup nassuiarnera

Piareersaataasumik aamma tapersersuilluni inuusuttunik sullissineq (16–22-nillu ukiulinnut) paaqqinniffimmiit imaluunniit angajoqqaarsiaminniit nuullutik namminiilernissartik siunertaralugu inersimasutut inuulersimasunut.

(Jan Storø, 2001)

- Norgemi suliniuteqareernermi malinnaasarneq meeqqanik inuusuttunillu sullissinernut allanut sanilliukkaanni annikinnerusumik maluginiarneqartarpoq
- Kattuffiit susassaqaqatigiiffiusut taakkuupput suliniuteqareernermi malinnaasarnermik pilersitsioqarnissaanik suliniuteqarsimasut
- Suliniuteqareernermi malinnaasarneq ukiuni 10-ni kingullerni isiginiarnerulerneqarsimavoq
- 1998-imiit 2005-ip tungaanut inuusuttunik sullissinermi suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarlutik suliniuteqarfigineqartut marloriaatinngorput

**Norgemi politikkikkut isumaqatigineqarpoq
suliniuteqareernermi malinnaaffiginnittarneq
isiginiarneqassasoq**

”Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pitsaasumik siumullu takujuminartumik pilersaarusiugaq inuusuttunut amerlane-rusunut pitsaasumik ataqqinartumillu inersimasunngulernermit aallarniutaasinnaavoq. Siumut isigisumik aamma ilinniakkatigut illersorneqarsinnaasumik inuusuttunut pisariaqartitsisunut 18-niik 23-nik ukioqalernissaat tikillugu suliniuteqaraanni, aamma inuttut nappaateqalersinnaaneq pinngitsoortinneqarsinnaavoq inuiaqatigiinnullu malunnaatilimmik nukinnik sipaarfiulluni.”

(Ot.prp. nr. 69:37 – 2009-mi meeqqanik sullissinermit inatsisip piareersarneqarnerani eqqaamasaq kingulleq)

Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermut inatsisip § 1-3

Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermut inatsit kikkunnut atuuppa.

”Suliniutit inatsimmi tassani pineqartut meeqqamut 18-t inorlugit ukiulimmut atorneqarsinnaapput.

Meeraq akuersippat, suliniutit meeraq 18-nik ukioqalertinnagu aallartinneqarsimasut, ingerlatiinnarneqarsinnaapput imaluunniit suliniutinik allanik inatsimmi tassani pineqartunik taarserneqarsinnaapput meeqqap 23-nik ukioqalernissaa tikillugu. Takujuk § 4-24 immikkoortut pingajuat. 18-nik ukioqalernerme suliniut taamaatinneqarpat aamma 18-nik ukioqalereernerup kingorna suliniuteqarnissamik qinnuteqaammik itigartitsineq ataasiarluni aalajangiinertut naatsorsuutigineqassaaq meeqqamullu pitsaanerpaaq eqqarsaatigalugu tunngavilersorneqassalluni, takujuk § 4-1.”

Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermut inatsisip nanginnera

§ 4-1. *Meeqqamut pitsaanerpaaq eqqarsaatigalugu.*

”Kapitalimi tassani aalajangersakkat atornerini pingaartillugu isiginiarneqassaaq meeqqamut pitsaanerpaamik suliniuteqar-nissaq ujartorneqassammat. Tassanilu aamma pingaartillugu isiginiarneqassaaq meeraq inersimasumik aalajaatsumik pitsaasumillu attavigisinnaasaanik ingerlajuaannartumillu isumassuisinnaasumik tunineqassammat.”

Suliniuteqareernermi kina malinnaaffigineqarsinnaava

- meeqqanik inuusuttunillu sullissinermut inatsit malillugu inuusuttut 18-nik ukioqalernissaat sioqqullugu suliniuteqarfigisat:
 - ikiorsiinikkut aamma/imaluunniit isumassuinikkut suliniuteqarfigisat
- Isumassuinerмик tigusineq inuusuttoq 18-nik ukioqalerpat atorunnaassaaq
- Angajoqqaat illuatungiliukkunnaarnerat

Akuersissut inuusuttumersoq

- 18-nik ukioqalernerup kingorna suliniuteqarnermut apeqqu-
taavoq inuusuttoq suliniuteqarnermut akuersaarnersoq
- Akuersineq allaganngorlugu pigineqassaaq
- Akuersissut qaqugukkulluunniit tunuartinneqarsinnaavoq
- Inuusuttunit paasineqanngippat akuersissut sumut tunngas-
suteqarnersoq sinniisuutitaqarnissaq eqqaaneqartariaqarpoq

Tunngavilersuuteqarnissamut pisussaataaneq

Ulloq 1. juni 2009 aallarnerfigalugu meeqqanik inuusuttunillu sullissisut inuusuttup 18-nik ukioqalernerata kingorna malit-tareqqinninneq isumagisimann**ngikkunikku** tunngavilersuute-qartussaapput.

«meeqqamut pitsaanerpaaq» aallaavigalugu tunngavilersuute-qartoqassaaq aamma ataasiakkaat inissisimanerannut kattutitinneqarluni.

Maalaaruteqarsinnaatitaaneq

Suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarnissaq inuusuttumit qinnutigineqarpoq

Meeqqanik inuusuttunillu sullissivik naaggaarsinnaavoq

Itigartitsineq inuusuttup Amtmandimut maalaarutigisinnaavaa
Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut inuusuttumut maalaaruteqarsinnaatitaaneq pillugu paasisitsinissaminnut pisussaati-taapput

Nalilersuineq

Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut inuusuttut
suliniuteqareernermi malinnaaffigineqartut 19-nik ukioqalerpata
suliniutaasut nalilersorniarlugit inuusuttunut
attaveqartussaapput

Peqqissimisinnaatitaaneq

- Inuusuttut 18-nik ukioqalernerminni naaggaarsimasut peqqissimisinnaatitaapput
- 23-nik ukioqalertinnatik qaqugukkulluunniit meeqqanik inuusuttunillu sullissisunut attaveqarsinnaapput ikioqqullutik
- Inuusuttut suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarnissamut naaggaarsimasut tamarmik 19-nik ukioqalerpata meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit attavigineqassapput tusarniarlugu meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit ikiorneqarnissartik kissaatiginninneraat

**Suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarnissamut pilersaarut – takujuk
meeqqanik inuusuttunillu sullissinermut inatsisip § 4-15, immikkoortua 4**

”Piffissaagallartillugu meeraq 18-nik ukioqalertinnagu, meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit meeraq suleqatigalugu nalilersorneqassaaq inissisimanagera ingerlatiinnarneqassanersoq imaluunniit 18-nik ukioqalereernerata kingorna allatigut meeraq ikiorsiivigineqassanersoq. Meeraq akuersissappat, meeqqanik inuusuttunillu sullissisut siunissami suliniutissanut pilersaarusiussapput. Pilersaarusiaq allanngortinneqarsinnaavoq.”

”piffissaagallartillugu 18-nik ukioqalertinnagu” sunaava

Inatsit tikkuussinngilaq piffissaagallartillugu sunaanersoq

- 14-nik ukiulik
- 15-nik ukiulik
- 16-nik ukiulik
- 17-nik ukiulik

Suliniuteqareernermi malinnaanermut akisussaaffik

- Kommunimi meeqqanik inuusuttunillu sullissivik – pingaarnertut akisussaaffik
- Naalagaaffik;
 - angajoqqaarsiat
 - paaqqinnittarfiit
 - MST
 - inuusuttup 20-nik ukioqalernissaa tikillugu aningaasartuutini utertitsineq

- Kommunimi suleriaatsit annertuumik assigiinngissuteqarnerat
- Meeqqanut inuusuttunullu sullissinermut, naligiisitaanermut akuliutsitaanissamullu naalakkersuisoqarfik (BLD) malittarisas-saliussaaq, ilitsersuusiorlunilu

www.regjeringen.no/bld - uppernarsaatsit ataanni takujuk

Suliniuteqareernermi malinnaariaatsit assigiinngitsut

- Aningaasatigut tapiissuteqarneq
- Angajoqqaarsiat
- Najugarisamut ikiorsiineq
- Tapersersorteqarneq/attaveqaateqarneq

Suliniuteqareernermi malinnaariaatsit assigiinngitsut nanginnerat

- Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut paaqqinniffiutaat
- Allat katsorsaanikkut paaqqinniffiit
- Ilaqutariit najugaqarfigisat/inissiaq sungiusartarfik
- Namminerisamik najugaq/ineeraqarneq malinnaavigineqarluni/nani
- Siunnersuineq aamma ilitsersuineq
- Angerlarsimaffik pulaartagaq

Suliniuteqareernermi malinnaariaatsit assigiinngitsut nanginnerat

- Sunngiffimmi sammisassaqaartitsineq
- Ilinniagaqarnermut/sulinermit ikiorneqarneq
- Katsorsaatitigut misissuineq/katsorsartinneq
- Nakorsiartarfitsigut tarnikkut katsorsartinneq
- MST – tamatigoortumik ataqatigiisillugu katsorsarneqarneq
- Allat angerlarsimaffimmut tunngasutigut suliniutaasinnaasut
- Akisussaaqatigiinni peqataanissaq pillugu isumaqatigiissut

Angajoqqaarsiarisani najugaqaannarnissaq

- Ilinniagaqaqqinnerup naammassinissaanut (19-nik ukioqaler-nissap miss.)
- Arriitsumik angajoqqaarsianiit nuunneq
- Angajoqqaarsiat aallaavittut – ineerarisaq tigummiinnarlugu
- Nalliuttuni, atuanngiffeqarnermi, ullorsiornermi angerlarsima-neq
- Angajoqqaarsiat - tapersersorti (mentori, nakkutilliineq)

Angajoqqaarsiat arlaat

- Ilaqutariit najugaqarfigisat
- Ilaqutariit sungiusarfigisat
- Ilaqutariit ineeraqarfigisat

Najugaqarnermut- sulilernissamullu sungiusarnissamik inuusuttunut namminiileriartulersunut neqerooruteqarneq

Meeqqanut inuusuttunullu paaqqinnittarfiit

- Nammineq kisimiilluni najugaqalernissamut ingerlanermi aq-qusaagassat
- Inissiaq sungiusartarfik paaqqinnittarfimmut attaveqartitaq
- ineeraq/nammineq inigisaq malinnaavigineqarluni

Tapersersortit

- Inuit qanimut tikillugit sullissisoq
- Tapersersortimik attaveqarneq
- tapersersorti
- nakkutilliisuutitaq

Inuit meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit inuusuttunut nam-minerisaminnik najugalinnut malinnaanermikkut perorsaa-sussaatitaasut – pisariaqartitsinikkut ikiuineq - siunnersuineq

Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermi sullissisumut tapersiullu-
gu

Angajoqqaanut meeqqanullu ikiorsiiviit

- Naartusunut, angajoqqaanut kisermaanut aappariinnullu ataatsimik arlalinnilluunniit meeralinnut pinngitsaaliissutaanngitsumik ikiuiniarneq
- Meeqqat ataasiakkaat pitsaaneruseqarnerisigut ineriartorfissaannik tunineqarnissaat angajoqqaat pikkorissutsikkut nukittorsarneqarnerisigut siunertaavoq

Angajoqqaajusunut ikiorsiiviit nanginnerat

Ikiorsiiviit nassuiaatissavaat

- Angajoqqaat ingerlanermikkut inissisimaffiat
- Angajoqqaat meeqqallu akornanni sunniivigeqatigiinneq
- Attaveqarneq allannguiffiusinnaasullu

Ikiorsiiviit aamma neqeroorutigissavaat

- Najugaqarnermut sungiusaaneq
- Angajoqqaajunermit ilitsersuineq ilinniartitsinerlu

Piareersaaneq, paasissutissiineq, peqataaneq, pilersaarut

”Isumaqarlunga piareersimallunga, taamaanngilarli. Nassuiar-sinnaanngilara, kisianni suut tamarmik siumut eqqarsaatigisi-masattut inngillat.”

(Inuusuttoq Bunkholdtimut taamak oqarsimavoq, 2010)

Inuusuttumut paasissutissiineq

”Eqqaamavara 18-nik ukioqalernerma kingorna angajoqqaarsianniiginnassanerlunga toqqaasussanngorama assut annilaangallunga - eqqarsarpungami taanna toqqarukku taava 23-nik ukioqalernissara tikillugu tassani najugaQAR-tariaqarlunga. Paasissutissiisoqanngilaq. Qaammatini arlalinni eqqarsarpunga aap, naamik... Taava ullualuit sioqqullugu aalajangerpunga – tassanilu oqaannarpunga AAP.”

Gutt 19-nik ukiulik angajoqqaasiani najugalik

*Ataqqinartumik inersimasutut inuunermik aallartitsineq –
suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu filmiliaq.*

Filmi uani inniminnerneqarsinnaavoq

www.barnevernsbarna.no

Kajumissarineq

Inuit kajumissarinissaminnut piukkunnarnerusut nassaarinis-
saat pineqarpoq – taakku ukuusinnaapput:

- Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut
- angajoqqaarsiat
- Paaqqinniffimmi sulisut
- Inuusuttumut ilaqutaasut
- Allat qanigisat tapersersortaasinnaasut

Suliniuteqaqqinnissamut pilersaarusiamik suliaqarnissaq

- Suliniuteqaqqinnissamut pilersaarusiordermi anguniarneqartoq tassaavoq inuusuttup namminiilernissaminut ikaarsaalererata pilersaarusiukkamik ingerlanissaa
- Inuusuttup inuunermini inissisimanagera siumut takujuminarsarlugu
- Suleqatigiinnissamut sakkusaa pingaartoq – akisussaaffiup agguataarnera

Pilersaarusiap imarisai

- Inuusuttoq angajoqqaarsiamini paaqqinnittarfimmiluunniit qanoq sivilutigisumik najugaqassava
- Piffissami tassani suliassat pingaarnert suuppat – angajoqqaarsianut, meeqqanik inuusuttunillu sullissisunut aamma inuusuttumut?
- Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut aningaasat tungaatigut inuusuttumut nammineq ineqarnialertumut sutigut tapersersuisinnaappat
- Najugassamik pissarsiornermut, sunngiffimmi sammisaqar-nissamut, sulinermut atuarnermillu nakkutiginninnissamut ikiuineq

Pilersaarusiap imarisai nangillugit

- Ikiorsiisarfinnit allanit ikiorserneqarnissaq pillugu qinnuteqarnissaq pisariaqartinneqarpa?

Taamaattoqassappat kiap inuusuttoq tamatuminnga ikiussavaa?

- Pilersaarusiaq qaqugukkut aamma qanoq iliorluni nalilersorneqassava?
- Nuunnissamut pilersaarut
- Inuusuttoq kikkunnit malinnaavigineqassava (akisussaaffiup agguataarnera/inissisimaffiup qulakkeerneqarnera)
- Attaveqaatit

Pisortat ikiorsiiviinit allanik suleqateqarneq

- Isumaginninnikkut sullissisut (isumaginninnikkut ikiorsiineq)
- NAV (suliffeqarnermut- inuunerissaarnermullu naalakkersuisoqarfik, suliffik- aaqqissuussineq, peqqissartinneq, ataqqinarsaaneq)
- Tarnikkut katsorsaaviit
- Atuarfitsigut oqartussaasut (malinnaaviginnittarfik)

Suliarineqarneq – oqaluttuarisaanermut ilisimasaqarneq

Inuusuttut amerlasuut namminneq oqaluttuassartartik tusa-
rusuttarpaat aamma meeqqanik inuusuttunillu sullissisut pap-
piaraataat imminut tunngasut atuarusullugit kissaatigisarpaat

- Inuusuttoq tapersersortimik peqartariaqarpoq
- Qisuariaatigisinnaasaata suliarineqarnissaat eqqarsaatigalugit malinnaavigineqarluni

Meeqqanik inuusuttunillu sullissisunik attaveqarnerup taamaatinnera

”Meeraq inuusuttorlu pitsaasumik ajunngitsumillu ingerla-
leraangat akulikippallaamik suliniutaasunik annikillisaanar-
tarneq takusarparput. Taamak pisoqartillugu imminut
akilersinnaavoq apeqqusissallugu pitsaanerussannginnersoq
taamak ingerlaannaraanni”

(Ot.prp.nr. 69:38, inatsit kingullermik allanngortinneqarmat
2009)

Suliniuteqareernermi malinnaasarnermi meeqqanik
inuusuttunillu sullissisunut unamminarsinnaasut

- Suliniutinik naleqquttunik ujaasineq
- Susassaqarfinnik allanik suleqateqarneq
- Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut inuusuttullu akornanni suliniutaasoq pillugu isumaqatigiinnineq
- Inuusuttup akuersissutaata amigaataanera, tassunga ilaalluni suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarnissap inuusuttumut kajumissaarutiginerani unamminarsinnaasut

Meeqqanik inuusuttunillu sullissisunut unamminarsinnaasut nanginnerat

- Inuusuttoq meeqqanik inuusuttunillu sullissisunik isumaqatigiissutinik malinnaanngitsoq
- Angajoqqaarsiat ilinniagaqaqqinnerup naammissinerata kingorna meeqqanik inuusuttunillu sullissisunik isumaqatigiissuteqaqqinnissamik kissaateqanngitsut
- Inuusuttut ineeqqanik pissarsiunnerat
- Unamminartuuvoq nalilersussallugu inuusuttoq ikiorserneqar-nani inersimasutut nammineersinnaaleqqanersoq

Meeqqanik inuusuttunillu sullissisunut unamminarsinnaasut nanginnerat

- Inuusuttut meeqqanik inuusuttunillu sullissisut naliliinerat malillugu suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarnissamik pisariaqartitsinerpaajusut taakkuusarput malinnaavigeqqineqarnissaminnut akuersinngitsut, assersuutigalugu inuusuttut ikiarooriniutinik ajornartorsiuteqartut
- Susassaqarfinnut allanut nuutsitsineq unamminartuuvoq piffissamillu atuinartuusarluni
- Naalagaaffiup aningaasatigut tapiissuteqartarnera taamaattarpoq inuusuttoq 20-nik ukioqaleraangat

Norgemi suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarneq

Clausen, Sten-Erik aamma Kristofersen, Lars B. (2008)

*Norgemi meeqqanik inuusuttunillu sullissisut sullitaat 1990–
2005.*

Sivisuaamik misissueqqissaarneq.

Nalunaarusiaq nr. 3. Oslo: NOVA

www.nova.no

Meeraq meeqqanik inuusuttunillu sullissisuniissimasup inuiaqatigiinni inissisimalluartunut assersuunneqarnera

Meeraq meeqqanik inuusuttunillu sullissisuniissimasoq

- annikinnerarsuarmik isertitaqartarpoq
- suliffissaaleqisutut nalunaarsoqqasut amerlanerujussuuserput
- isumaginninnikkut ikiorsiissutinik pisartagallit akulikinneruserput
- ikinneerarsuit ilinniarsimasuuserput
- toqusoqarneruserput

*”Norgemi meeqqanik inuusuttunillu sullissisut sullitaat 1990–
2005” nanginnera*

- Meeqqanik inuusuttunillu sullissisuni inuit suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarsimasut inersimasunngoraangamik inunnit suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarsimanngitsunit pitsaanerusumik atugaqartarput
- Meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit sullinneqarsimasut pisisilersornermikkut aamma ikiarooriniutinik ajornartorsiutillit ajornerusumik atugaqartarput

*”Norgemi meeqqanik inuusuttunillu sullissisut sullitaat 1990–
2005” nanginnera*

Misissuinerup inernilerneru – suna suliarisariaqarpa:

- Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut sullitaannut tunngatillugu pitsaanerusumik suleqatigiinnissaq
- Meeqqat ataasiakkaat malinnaaviginerat sakkortusarlugu
- Suliniuteqareernermi malinnaasarneq sakkortusarlugu
- Inernerit taakkua itisilerniarlugit pitsaanerusumik ilisimatusarneq

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Kristofersen, Lars B. (2009).

*Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut suliniuteqareernermi
malinnaasarneq.16-22-nik ukiulinnut ikiorsiinermik
suliniuteqarneq aamma inuusuttunut inuunikkut
atugassarititaasut. NOVA-p Nalunaarusiaa 10/09*

www.nova.no

”Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut suliniuteqareernermi malinnaasarnerup” nanginnera

- Suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarsimasut meeqqanik inuusuttunillu sullissisut sullitaannut allanut sanilliullugit qaffasinnerusumik ilinniagaqarsimapput
- Suliniuteqareernermi malinnaasarneq takutitsivoq annertunerusumik periarfissaqartoq qaffasinnerusumik ilinniagaqarneq naammassineqarsinnaasoq
- Suliniuteqareernermi malinnaasarnermik suliniuteqarneq annertusiartortoq
- Angajoqqaarsiaminnik suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarsimasut nakkutiginneriaatsinit allaniit toqusoqartarnerat appasinnerusoq malunnarpoq

”Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut suliniuteqareernermilu malinnaasarneq” nanginnera

Inerniliinerit:

- Takusinnaasat malillugit suliniuteqareernermi malinnaasarneq annertuumik pingaaruteqarpasippoq
- Suliniuteqareernermi malinnaaffigineqartut inersimasunngorunik iluatsilluartumik ingerlatsinissaminnut annertunerusumik periarfissaqarput
- Inersimasutut meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarsimanngitsuniit malunnaatilimmik pitsaanerusumik inuunermikkut atugaqartarput
- Suliniuteqareernermi malinnaasarneq 20 – 22-nik ukiulinnut pitsaanerusinnaavoq

”Meeqqanik inuusuttunillu sullissisut suliniuteqareernermilu malinnaasarneq” nanginnera

”Takugutsigu inersimasut suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarsimasut suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarsimannngitsuninngarnit malunnaatilimmik pitsaanerusumik inuunermikkut atugaqartartut, taava tamanna suliniuteqareernermi malinnaasarnermi pissutsinik peqquteqaannanngila. Aammali imaassinnaavoq, suliniuteqareernermi malinnaaffigineqartut allanut sanilliunneqarneranni pissutsit peqqutaasut (assersuutigalugu ajornartorsiutitigut allaanerusumik naqisimaneqarneq).”

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

”Ikaartarfiit ikumasut ikaarfigalugit» (2005)- Jan Storø

“Trondheimimi meeqqanik inuusuttunillu sullissisuniit inersimasunngulernermit ikaarsaariarneq” Bratterud-imit il.il.. (2006, 2008)

Namminiilerluni inuulernissamut ikaarsaariarnermi iluatsissutaasinnaasut:

- Ikaarsaariarnermi tassani minnerpaamik inersimasumik ataasimik tatiginartumik tapersersorteqarnissaq
- Inuusuttumut tapersersuineq ataavartumik tatiginartumillu aallaaveqassasoq
- Piffissami sivisuaami isumassuinikkut sullissinikkullu inunnut aalajangersimasunut attaveqartarneq
- Inuusuttoq misigitillugu tapersersorteqarnerup ilusilersorneranut peqataasoq

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup
nanginnera

Bache-Hansen, Elisabeth aamma Bakketeig, Elisiv (red.) (2008).

*Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisamatusarnik-
kut paasisat.*

Nalunaarusiaq nr. 17/08. NOVA

www.nova.no

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnikkut
paasisat nanginnera

Inissinneqarnerup naammassinerani inuusuttut akornanni
ajornartorsiutit

- napparsimaneq
- Annikitsumik ilinniarsimaneq
- pinerlunniarneq
- Tarnikkut nappaatit
- meerartaajaartarnerat
- Nerisassanik niuerniarnissamut, nerisassiornissamut, aningaa-
sanik aqutsinermut, immersugassianik immersuinissamut pi-
ginnaanikippallaarneq
- atassuteqaateqannginneq

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

- Nunat tamat akornanni isumaqatigineqarpoq
suliniuteqareernermik malinnaalluni suliniuteqartarneq
iluaqutaasoq
- Atassuteqaateqarnerit pingaaruteqarput –
suliniuteqareernermi malinnaaffiginnittarneq inuusuttup
attavigisartagassaanik piareersaateqarnermik
pilersitsinermillu imaqartariaqarpoq
 - Suliniuteqareernermi malinnaasarneq annikitsukkaarlugu
namminiileriartornissamut aqqissuunneqartariaqarpoq
 - Suliaq siusissukkut pilersaarusiortariaqarpoq
 - Pitsaasumik aqqissuunneqarsimassaaq paatsuugassaanngit-
sumik akisussaaffittalerlugu inuusuttup peqataanissaanut
pitsaasunik sinaakkusiisumik

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Piareersaateqarnermut tassunga periuseq

- Norgemiut, nunat avannarliit nunallu tamat akornanni allat atuagaataan-nik qimerluuineq
- Inuusuttut 50-t 16-t aamma 20-t akornanni ukiullit angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut apersuiffigineqarnerat
- Nivissat 5-t 20-nik ukiullit sammillugit apersuiffigineqarnerat
- Nuna tamakkerlugu meeqqanik inuusuttunillu sullissisunit sullinneqartunut tamanut immersugassiat
- Nuna tamakkerlugu meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffimmiittunut tamanut immersugassiat
- Paaqqinniffimmi aqutsisut/ilinniagalittut akisussaasut 7-t sammillugit apersuiffigineqarnerat
- Angajoqqaarsiat + angajoqqaarsiat sammillugit apersuiffigineqarnerat

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Inuusuttut namminneq siunissaminnut ilimasuutaat:

- Nammineq biileqarneq
- Nammineq najugaqarneq
- Ilinniagaqarneq suliffeqarnerlu
- Aningaasatigut imminut napatinneq
- Aappartaarluni meerartaarlunilu
- Ikinnutitut, ilaquttanut, angajoqqaarsianut pitsaasumik atassuteqaateqarneq

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Inuusuttut namminneq siunissaminnut erngumagisaat:

- meeqqamut akisussaaffiup kisimiilluni tigumminissaa (nivissat kisimik)
- Ilinniagaqarneq/atuarneq kissaatigisartik artussangallugu
- suliffissarsinngitsoorneq
- Ikiarooriniutinik ajornartorsiuteqarneq – ”aqqusinermiilernis-saq”
- Kiserliorneq
- Qanigisamik ilaata nappaammik ajutoornermilluunniit eqqu-gaasinnaanerat

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Inuusuttut suliniuteqareernermi malinnaaffigineqarnissartik ima
misigisarpaat:

- unammillernartoq
- Isumaqatigiinniarnissamut inissisimaneq piumasarpassuaqar-
toq
- Piginnaasaq paarisariaqartoq uteriisertarnissarlu
- Nukissaqarpallaartutulli takutitsiffiussanngitsoq
- Piginnaatitaaffitik nalunngittariaqarlugit
- Pisariaqartitamik oqaasinngortissinnaanissaat

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup
nanginnera

Pilersaaruserlugu suliaqarnermi inuusuttut tungaanniit peqataa-
neq assigiinngiiaarpoq

- Inuusuttut ilaasa nammineq aalajangiinissaq kissaatigineq
ajorpaat
- Inuusuttut peqataanissaannut sinaakkutaasut inuusuttut
pisariaqartitaannut naleqqussarneqarsimanngillat
- Inuusuttut amerlasuut misigisarpaat akisussaasut ataatsimiik-
kaangata takunngitsoorneqartarlutik

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Inuusuttunut sullissisut apersuiffigineqarput

- inuusuttunut suliniutinik nalinginnaasumik pitsaasumik ingerlateqqiisarput
- Pitsaanngitsunik ilimasuuteqarnerullutik oqaatigaat – naatsorsuutigaat inuusuttut amerlanersaat perusssanngitsut

tamanna inuusuttup suliniuteqareernermi
malinnaaffigineqarnissamik neqerooruteqarnermut
sunniisinnaava?

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermi paaqqinniffiit

- Ilusilersorluakkamik suliniuteqarneq
- Suliniuteqareernermi malinnaasarnermi neqeroorutit amerlasuut
- Ilisimaneqariissaaq suliniuteqareernermi malinnaasarnermi piffissaq sivisusarmat
- Sungiussisimalluni allattarissatigut pisassa qarfiulluni
- Inuusuttut namminneq pilersaaruteqartarmata
- Inuusuttut namminneq attavigisartagaqartarmata
- Susassa qarfinnik allanik qanimut suleqateqarneq

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

Meeqqanik inuusuttunillu sullissisuni paaqqinniffiit aamma pingaartillugu isiginiarpaat:

- Peqqissimissuteqarnissamut piviusumik killiliineq. Inuusuttut ikaarsaariartillutik paaqqinnittarfimmut utersinnaanissaannut periarfissillugit
- Periarfissaqartittuaannarlugu «matu ammasoq», tassani inuusuttut paaqqinnittarfimmut pulaarnissaminnut tikilluaqqusaallutik imaluunniit ajornartorsiortillutik tapersersorneqarsinnaallutik

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq pillugu ilisimatusarnerup nanginnera

angajoqqaarsiat:

- Suliniuteqareernermi malinnaasarnerup ingerlanerani ersarinnerusumik akuutinneqartariaqarput
- Angajoqqaarsiat aamma meeqqanik inuusuttunillu sullissisut akornanni akisussaaffiit ersarissuusariaqarput kina akisussaanersoq pillugu
- Suliamik isumaginninnissaq nukissaqartinneqartariaqarpoq

Pingaarnertut inerniliinerit

Inuusuttunik suliniuteqareernmi malinnaanissamut nukis-sanik qanillattuinnessaq pisariaqartinneqarpoq

inuusuttunit namminneq siunissaminnut ilimasuutigineqartut aamma kissaatigineqartut isumagineqartariaqarput taavalu allatigut killilersuinissaq pinaveersaartillugu

Pingaarnertut inerniinerit nanginnerat

Inuusuttut ataasiakkaat pisariaqartitsinerat aallaavigisariaqarpoq:

- Inuusuttoq annikitsukkaarlugu namminiilersinnaalernissaminut periarfissamik tunineqartariaqarpoq
- Inuusuttut amerlanerusut malitseqartitsiviusumik nakkutigineqarnissaminnik neqeroorfigineqartariaqarput – aamma 20-nik ukiullit ukioqqortunerillu
- Neqeroorut pisariaqartitsinermik aallaaveqartariaqarpoq ukioqqortussusiunngitsoq
- Suliniuteqareernermi malinnaasarnermik tunisinermi atugasarititaasut inuusuttut piumasaannit aallaaveqartariaqarput

**ataasiakkaanut naleqqussarlugu suliniuteqareernermi
malinnaanermik neqerooruteqarnermi piumasarineqarpoq:**

- Meeqqanik inuusuttunillu sullissivinni sulisut piffissaqarnissaat
- Annertunerusumik paasiniarneqassaaq sooq inuusuttut ilaat malinnaavigeqquneq ajornersut
- Inuusuttut malinnaavigineqarnissaannik kajumissaarilluni suliaqarnissaq annertuumik pingaartinneqassasoq
- Inuusuttut 23-nik ukioqalernissaat tikillugu malinnaavineqassasut
- Pilersaarusionerq piffissaagallartillugu 18-nik ukioqalertinnagit pisassasoq

ataasiakkaanut naleqqussarlugu suliniuteqareernermi
malinnaanermik neqerooruteqarnermi piumasarineqartut
nanginnerat:

- Inuusuttut ikaarsaariarniartillutik minnerpaamik inersimasu-
mik ataatsimik malinnaavigineqartassasut
- Attaveqaatitigut sullissineq sammineqassasoq aamma kikkut
tamanna nukissaqarfigisinnaaneraat
- inuusuttut, angajoqqaarsiat/paaqqinnittarfiit aamma anga-
joqqaat periarfissat aamma malitseqartitsiviusumik nakku-
tilliineq pillugit paasissutissanik naammattunik tunineqartas-
sasut
- Ataatsip misissussagaa susassaqarfiit attuumassuteqartut
soorlu atuarfik aamma tarnikkut sullissiviit suleqatigiinnissaat

Suliniuteqareernermi malinnaasarneq annertunerusumik
ilisimatusarnissaq pisariaqarpoq

- Suliniuteqareernermi malinnaasarnerup ingerlanerani naam-
massisartakkat pillugit
(ilaatigut 23-nik ukioqalereernerup kingorna
suliniuteqareernermi malinnaasarnerup
sivitsorneqarsinnaanerata pingaaruteqarnera)
- Piffissap ingerlanerani aalajaatsunik attaveqaateqartarnerup
aammalu tamatumunnga piumasarineqartut pingaaruteqar-
nerat
- Ikiorsiilluni sullissiviit assigiinngitsut akornanni attaveqatigiin-
neq aamma suleqatigiinneq